

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja l., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Perlot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nščlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, l. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Ti: k r n a Edinost v Trstu.

Št. 12.

V Trstu, dne 20. aprila 1923.

Leto IV.

Naše šolsko vprašanje

V 63. številki lista «Giornale di Udine» z dne 15. marca t. l. replicira dr. F. C. na naš članek «Usoda naših šol v Furlaniji», priobčen 1. marca t. l. Predno preidemo k razmotrivanju njegovih misli, naj prevedemo še njegove zadnje vrste:

Pričakovaje komentarjev in razpravljanja, ki se razvijejo in ki bodo, upam, mirna, objektivna in brez strasti, se omejim danes, da poudarim, neglede na ton splošnega nezaupanja v besedah Učit. lista, (nezaupanje, o katerem ve, kdor pozna ozračje, kakšnim napakam in neumerjenostim naj se pripisuje, ki ga je pa dolžnost in korist pobijati in napraviti neosnovano nele z besedami in obljubami, marveč z nameni in pozitivnimi dejanji, ki so tem uspešnejša čim hitreje so sklenjena in izvedena), neglede torej na ton nezaupanja je poudariti, kako se moji predlogi, ki vendar vsebujejo radikalno preuredbo šole dosepevši celo do odprave srednjih šol z jezikom, ki je različen od italijanskega, nele ne pobijajo, ampak še sprejemajo in upoštevajo prav po onem učiteljstvu, ki ga še vedno drže nekateri v splošnem nam nespravljivo nasprotno in ki je neposredno in globoko, radi koristi in čuvstva, prizadeto pri tem vprašanju.

To je najboljši dokaz o pravilnosti poti G. di U., ki je vedno na predstavi za rešitev velikih, perečih vprašanj.

Od druge strani je odkrito in globoko prepričanje nele moje, ampak vseh, ki se z vero in ljubeznijo trudijo, da bi razpršili nesporazumljenja in nevolje, da bodo primerni ukrepi, modro proučeni izven krajevnih, na ta ali oni način prizadetih strankarskih vplivov, taki ukrepi, ki spravijo v soglasje najvišje koristi in pravice države (Nazione) z onimi drugorodcev, pomagali najti med najboljšimi izmed teh in posebno v učiteljskem stanu dragocene sotrudnike za delo pobratenja in za združenje elementov dveh različnih plemen, ki živita pod vodstvom skupnih zakonov v svetih mejah demovine, delo, ki bo edino zmožno preprečiti dviganje nesrečnih iredentizmov in krvoločnega sovraštva.»

Tako torej dr. F. C. Povedati moramo takoj, da je ta govor odkrit in gorak in da tekomo dolgih štirih let nismo čuli sličnih besed. Tem več smo slišali blestečih fraz, a za zvenečimi lažmi je šlo toliko nesmiselnih dejanj in težkih krivic, da jih je mogla roditi samo velika slepota. Opozarjali smo neprestano na vse, kar se je godilo in stanovska organizacija kot nosilka in

izraz skupnih teženj učiteljstva je vse storila, da bi dopovedala, kako je zgrešen in škodljiv sistem, po katerem je «reševala» vprašanje osnovnega šolstva neodgovorna birokracija, a naš krik je bil krik vpijočega v puščavi. Tako daleč so šle včasi stvari, da se je marsikomu med nami zdelo, kakor bi vlada nalašč nasprotno ukrepala, kakor je učiteljstvo predlagalo in morda pričakovalo, da se ukrene. Dr. F. C. nam je nekoliko odgrnil zaveso: na važnih mestih so bili prepričani, da je učiteljstvo nespravljiv sovražnik vsega, kar je italijansko, samo zato, ker je italijansko. Z mirno vestjo in s poštenim obrazom lahko povemo, da je bilo to naziranje, ki tudi danes še ni popravljen, usodna nacionalistična zmeta. Res je pa, da smo bili nespravljivi nasprotniki omejenega in domišljavega birokratizma in njegovih nezakonitosti, kar se je potem zavestno in namenoma pretvarjalo in podtikalo nam vsem kot smrtno sovraštvo do Italije. Še več! Veliko ljudi bi lahko s prstom pokazali, ki so kovali svoj osebni kapital in službeno srečo prav s tem, da so prišepetavali in vzdrževali gornje naziranje z vsemi sredstvi in kupčevali z njim za razne ugodnosti, kakor kupčujejo še danes. Birokratizem in ex-lex stanje sta bila tisto ugodno močvirje, na katerem je mogla bohotno uspevati gnila zel, da so se moralno manjvredne osebe gmotno okoriščale na stroške šolstva in učiteljstva in morda tudi na stroške države in da se okoriščajo še sedaj. Vemo, da smo proti takim razmeram brez moči, uporabljamo pa priložnost, da povemo stvari, ki žal niso dovolj znane. Prav nič ne škoduje, če gremo do dna — resnica je navadno grenka, a ima to moč, da naposled vedno koristi.

Trpka čuvstva pa prevečajo človeka, ko mora po štirih dolgih letih ugotoviti, da se misli, ki jih je zastopala naša strokovna organizacija, v marsičem strinjajo z nazori dr. F. C., dasi so njemu na srcu predvsem najvišje koristi italijanske države same in se prav v imenu teh interesov zavzema za rešitev tako velikega in kočljivega vprašanja kakor je šolsko. Koliko ironije je v tem dejstvu, ki ga konstatiramo po celi vrsti — nesporazumljenj, da rabimo besedo dr. F. C. samega!

Bistvo našega šolskega vprašanja se da omejiti na dve edini točki:

1. ali ima slovanski živelj Italije pravico do šolstva in

2. ali se naj poučuje v teh šolah v materinem jeziku?

Če izločimo srednje šolstvo, je odgovor dra F. C. v obeh vprašanjih za osnovno šolstvo pozitiven. Pravzaprav pisec o prvem vprašanju niti ne razpravlja. Ljudska šola ni narodna potreba, ampak je v prvi vrsti gospodarska ustanova, ki je zrasla iz življenjskih interesov ljudstva. Naj se šolstvu še tako očita intelektualizem, moderna država ne more mimo velikega vprašanja osnovnega šolstva, da ne bi grešila na življenjskih, na gospodarskih in kulturnih potrebah svojih državljanov. Tu je zgodovinska nujnost že odločila in kolo razvoja se po zakonu vzročnosti ne da več potisniti nazaj. Za pričo kličemo danes lahko naučnega ministra Gentileja samega, ki razširja osnovno šolo Italije z obveznih treh na pet obveznih let vsakdanjega šolskega pouka, s čemer precej pridobe vse manjše občine v starih pokrajinah. Kongres didaktičnih ravnateljev, ki se je vršil 4. t. m. v Milanu predlaga celo šolsko obveznost do 14. leta, ker so mesta z uvedbo petletnega dnevnega pouka prikrajšana proti dosedanjim predpisom za eno leto. Ljudska šola je sicer znatno breme za državni proračun, toda ljudstvo, ki plačuje v državne svrhe, ima tudi kakšno pravico in predvsem pravico do osnovnega šolstva, da lažje živi, ker je nevedno bolj izkoriščano. Da se državne finance vzdržujejo prav iz davkov najširših plasti, je pa znano dejstvo.

Dasí se dr. F. C. tudi o drugem vprašanju, o pravici do osnovnega šolstva italijanskih državljanov slovanske narodnosti v materinem jeziku ne izjavlja direktno, vendar kažejo njegova izvajanja, posebno še trditve, da bo padla v nič bojazen, da hoče Italija potlačiti jezik, ki je v rabi pri delu njenih državljanov, da bi bila taka zadeva zanj načelno rešena. Menimo, da je to tudi edino mogoče stališče. Še nikdar nikjer se ni posrečilo raznarodovanje kakega ljudstva potom šole. Kdor hoče izvesti takozvano asimilacijo, se mora zagoditi v rodbino. Kako je mogoče danes to napraviti? Tudi državni stroj z vso svojo mogočnostjo nima tukaj nikake moči, naravna dejstva so močnejša in nasilstva nad naravo ne obrode zaželjenih sadov. Kakor hitro se torej načelno odreče pravica do osnovne šole v materinem jeziku drugorodcem v državi, se ne potepta le načelo, ki ga nihče ne more trajno ovreči, ki je občeveljavno in samoobsebi umevno v moderni državi, ampak se odreka šola sploh, ker je uspešen pouk v nepoznanem jeziku nemogoč. Vzlic temu, da se danes čuje proslavljanje nekakega novega aristokratizma in se «čredi» odreka vsaka veljava, je necivilizatorno in državi sami škodljivo, če se oropa državljan edine izobrazbe, ki je zanj osnovna in do katere ima pravico kot človek in kot član družbe, da niti ne govorimo o odioznosti, ki jo ima odrekanje elementarne šole iz same mržnje do jezika, ki živi kot naravno dejstvo.

Iz navedenih dveh bistvenih točk ljudskošolskega vprašanja, ki izgleda tako enostavno,

izvira cela vrsta podrobnosti, da je že nemogoče obravnavati jih sistematično v enem članku. Gojovo pa je, da ni več težavna njih rešitev, ako se postavijo trdna načela. Da navedemo primer! Dr. F. C. se je izjavil o takozvanih učiteljih specialistih za italijanski jezik. Pravi: Vsi vemo, da se mora učitelj v prvih nižjih razredih v krajih, kjer je v rabi dialekt, ki je povsem različen od književnega jezika, posluževati krajevne govorice in se šele tekom let približati pismenemu jeziku. To velja za italijanske šole in bo veljalo tudi za slovenske. Učitelj bo moral znati poučevati italijanščino v italijanskem jeziku; a še bolje bo moral poznati materni jezik svojih učencev. Do danes se taki učitelji niso iskali in pomagali so si z izrednimi učitelji; a uspehi niso najboljši. Potreben bi bil učitelj za vsako posamezno šolo, a stroški za to bi bili preveliki*). Naj se rajši pozovejo slovenski učitelji, ki bi poučevali italijanščino vsaj v nižjih razredih (in teh ni malo). Itd.

Naša organizacija je bila istega mnenja že tedaj, ko se je sprožilo vprašanje poučevanja italijanščine v šolah s slov. materinim jezikom. Zavzelo se je stališče, naj se poveri pouk domačim učiteljem, ki poznajo materni jezik in so usposobljeni iz italijanščine. Pri tem se niso upoštevali drugi razlogi kot pedagoški in didaktični. Zveza ni uspela, uspeli so pa tisti, ki so znali porabiti priložnost, da so se pokazali veliki patrijoti — ne zastoj, v svojo lastno korist. Danes se kaže, da niso učni uspehi taki, kakor bi bili lahko, danes so po zaslugi politične pedagogike denarna bremena za take poizkuse nesorazmerna z učnimi uspehi in so povrh nastopila še gotova zastrupljanja, o katerih bomo imeli priliko govoriti prej ali slej.

Drugi primer bi bil prizadevanje učiteljstva, da se šolski zakon, v kolikor je dober, spoštuje, dokler se ne izpelje definitivna preuredba ter naj se ne pusti, da bi šolstvo v zmedbi prehodne dobe propadalo in se rušilo. Učiteljska družva in Zveza so dvigale svoj glas, pa ga ni nihče slišal. Kakšen je bil pouk, kakšno nadzorstvo, kako dragocena in ničvredna uprava, ve le oni, ki je vse to videl na lastne oči, pa če je bil tudi lajik v šolstvu! Učiteljstvo ni molčalo, a prav tiste, ki so imeli pogum govoriti in povedati, kako je slabo, kar se godi, kar «reformirajo» nesposobni in neodgovorni elementi, prav tiste je zadela in zadeva jeza kratkovidne maščevalnosti. Disciplinarne preiskave, službena suspendiranja, prestavljanja, odstavljanja, sodna preganjanja in ječe, posebno v zadnjem času, kažejo težko pot, ki jo hodi učiteljstvo slovanskih šol Italije! Ali je vse to trpljenje potrebno, ne vemo, vemo pa, da veriga zmot in krivic še ni končana in da

*) Ponekod je že toliko «specialistov» nastavljenih, da ni več dovolj denarja za učiteljske mesečne plače in da morajo čakati izrednih državnih prispevkov. Dobro gospodarstvo!

prehaja že v zgodovino, kjer bo pričala o minulih letih.

Spričo takih razmer, ki jih naznačamo le z nekaterimi velikimi črtami, prevevajo človeka trpka čustva, ko čuje naposled mirno, toplo besedo dr. F. C., da ni le on, ampak še drugih dosti, ki so odkrito in globoko prepričani, naj bi z modrimi, dobro proučenimi ukrepi uredili pereče šolsko vprašanje v naših krajih na način, ki je pravzaprav diametralno nasproten vsemu, kar smo preživeli in kar še vedno preživljamo kot učitelji. Torej jih je vendarle mnogo, ki vedo, da ni prava pot, ki so jo ubirale oblasti doslej in ki jo oni obsojajo? Značilno in razveseljivo je, da se čuje njih glas prav sedaj, v času, ko se preizkušajo na nas učiteljih najnesrečnejše metode.

Da, dr. F. C. ima prav, ko trdi, da bi bilo mogoče spraviti v sklad koristi in pravice države s koristmi in pravicami drugorodcev. Toda treba bi bilo tu več državniške modrosti, več genialnosti, več širokosti v političnih potezah, več ostrovidnosti za obstoječe probleme in za prihodnost, a manj mržnje, manj nervoznosti, manj predsodkov premladih in nerazodnih enodnevnih politikantov, manj vplivov sebičnih koristlovcev v vsem javnem življenju in še posebno manj policijskih metod in preganjanja nasproti

našemu stanu. Tisti, ki so imeli do včeraj v rokah krmilo javnega življenja pri nas, so grmadi z mto vrhu zmote in niso pomislili na moralni moment pri vsem svojem počenjanju. Delali so s silo, zato ni blagoslova na njihovem delu. Dr. F. C. pravi sam, da je treba mnogokaj popraviti, ne z besedami in obljubami, ampak z nameni in pozitivnimi dejanji, ki so tem uspešnejša, čim hitreje so sklenjena in izvedena. To je učiteljstvo samo nešteto krat poudarjalo in ponavlja zopet. Še več: storilo je korak, o katerem je dr. F. C. morda že obveščen. Dobre volje torej ne nedostaja, ali bo pa kaj sadov? Modra razsodnost bi govorila, da je treba iti preko vseh ovir in zaprek, če smo uvideli, da moramo iz goščave, v kateri poginjamo. Ali pa so tudi danes še razmere prenzdrave, da bi jih mogli premagati in se vzpeti iz njih vzlic boljši uvidnosti? Svetovna vojna s svojimi pretresi je preblizu, da bi se že otresli strasti in da bi se nam izčistil skaljeni pogled v življenje, toda polagoma se vendar jasni! Italija, ki je izšla iz risorgimenta, je še mlada država, pa bo morala prej ali slej uporabljati upravne metode, ki jih uporabljajo Angleži proti drugorodcem. Najbolj si želimo to v interesu pobratenje ljudstev mi, slovanski učitelji Italije, ki toliko trpimo moralno in gmotno!

Učiteljsko naobrazovanje

(Dalje.)

Ako današnje demokratsko doba zahteva enakost; ako ono priznava pravo individuumu, da može slobodno razvijati svoje umne i telesne sposobnosti u upravu svojih etičkih i estetičkih pregnuća za boljitak rase, onda mu se moraju u ime tih postulata vremena podati, namaknuti i sredstva, da može njima to postići.

Gdjekoji prigovorit će tome iz kojekakvih razloga. Ja bih mogao te razloge i ovde iznesti. No, mešte da to uradim, radje ću da sledim niz moğa razlaganja.

Onaj, koji bi se hteo posvetiti učiteljstvu, stupio bi u školu — u kojoj bi imao steći opću naobrazbu — kako sam pre rekao sa navršenom desetom godinom. Dakle otpale bi mu dve godine pučke škole (5. i 6. razred), otpala bi «pripravnica», — koju je polazio od trinaeste do četrnaeste godine, a za tim bi nadolazile četiri godine učiteljske škole. Dakle usve sedam godina. A kako se dečak spremao za buduće zvanje od 12. do 13. godine, mislim da to ne treba teh isticati, jer je to baš učiteljstvu dobro poznato.

Je li nadošao u učiteljsku školu sa četiri razreda niže srednje škole, to je isto trebao osam godina, a da se osposobi za svoje buduće zvanje. To isto biva, ako je polazio i građansku školu.

Je li učiteljski kandidat kroz to doba svoga spremanja, pripremanja za buduće svoje zvanje mogao si pribitati toliko općenitoga znanja, da se takmi, usporredi sa maturantom gimnazije (isključivši dakako grčki i latinski) i realke? A nisu li obojica upotrebili isto vreme? Jesu, ali ne i ista sredstva. Jest, nisu upotrebili ista sredstva. Ali eto onaj drugi, da se

uzmogne posvetiti kojem budućem zvanju mora da krene u druge škole, koje će mu podati stručnu naobrazbu. Ali, molim Vas, ako se takav zahtev postavlja, recimo za jednoga geometra, šumara, i. t. d. čemu, ne znam, čemu i zašto se to ne bi zahtevalo i od jednoga budućeg učitelja. Ako se recimo za vodjenje katastra, parceliranje, lečenje magaraca i konja; gajenje drveća i bilja itd. toliko zahteva, zašto se ne bi zahtevalo isto — barem isto toliko — i od onoga, koji će da se danas još uvek nabacujemo samo frazama: «Škola, škola...» I: «Škola je ono moderno oružje, kojim se najuspešnije postizavaju uspesi u ofenzivi i defenzivi.» Tako govorimo, a ne možemo se otrestiti onih uvreženih nasledjenih tradicija, koje nas preče, da u vlastitom interesu, provedemo nužne ispravke. Manjka nam snaga sustavna rada, da dovedemo naše nazore u sklad sa životnim, narodnim zahtevima. Mi uvek čekamo, privežujemo novo na staro, a da se i ne pitamo: je li ono «novo» prizvod nastao «starim» nastojanjem t. j. je li on krv njegove krvi; je li ono u stanju, da se priljubi uz deblo, na koje je ukamljeno i da li će poterati stari sokovi u novu mladicu u naravnom svojem sledu, a da se nastavi daljnji nepretrgnuti evolucionirad?

Jednom treba ipak dublje segnuti u vidanju zapreka društvenom razvoju hoćemo li, da krenemo i dostignemo onaj put, što su ga drugi već prevalili. Ako se uzgoj smatra glavnim uvetom za oplemenjivanje individua, rase, onda je usavršavanje sredstava, kojima će se to postignuti, glavni zadatak.

Ali vratimo se, da presledimo put, s kojega smo začas skrenuli. —

Pošto bi učiteljski kandidat svršio školu, u kojoj bi stekao opću naobrazbu, imao bi da polazi zavod, u kojemu bi si namaknuo stručnu naobrazbu, ali uz

to moralo bi mu se ipak namaknuti prilika, da uzmogne nadopunjavati i svojo opčo naobrazbu, osobito onu, u poznavanju stranih jezika.

Škola, pa nazovimo je i «viša pedagoška škola» imala bi trajati dve godine. U obim godištima sticao bi učiteljski kandidat, u sustavnom kontaktu, teoriju i praksu, ali tako, da bi u prvom imala prevaagu teorija, u drugom praksa.

Takva škola imala bi biti opskrbljena sa svim onim pomoćnim sredstvima, kojima će se moći učenik poslužiti, da se teoretski i praktički usavrši. Te škole imali bi rukovoditi jedino **prokušani stručnjaci** u teoriji i praksi.

Ne ću da se upuštam u navadjanje, što bi se imalo učiti, niti u to, čime bi sve imala biti opskrbljena ta škola, ali neka mi se dozvoli nešto pripomenuti.

Ne bi li mogli slušatelji te škole zaći i u obližnja mesta i tu, uz vodstvo i nadzor učitelja, posetiti različite škole? Tu bi naišli, uveren sam, štošta, što bi ih ponukalo na razmišljanje. Tu bi zašli u sredinu, u koju će zaći kad dovrši nauke.

Svršivši učiteljski kandidat s uspehom višu pedagošku školu, postao bi učiteljem. I tek kad bi s uspehom vršio praksu, — recimo od dve godine, — mogao bi da polazi posebni tečaj, u kojem bi se spremio za učitelja viših pučkih škola.

Da naglasim još jednom nešto, što sam ranije već spomenuo. «Višu pedagošku školu» imali bi po ovome, što sam ovde spomenuo, polaziti svi oni, koji se žele posvetiti učiteljskom zvanju, — a ne samo pojedinci — želimo li da reformiramo pučku nastavu smerom narodnih preguća i socijalnih prilika. A tek oni pojedinci, koji bi se istakli svojim radom, dakle iskazali se kao **poznavaoци škole i nauke**, neka bi se pozvali, da budu nadzornici. Dakle učiteljski kandidat bi za svojo opću i stručnu naobrazbu, koju bi stekao, kako sam ranije razložio, trebao devet godina, dok danas treba osam. Jedna godina razlike! Jedna godina u vremenu! A u rezultatima? —

III.

Ali sve, što sam ranije naveo vredilo bi za one, koji bi tek imali postati učiteljski kandidati — pa i onda, kad bi se provela ta reforma (U československoj republici radi se živo na tome, da se opreme za defenzivu u utakmici kulturnog i političkog nadmitanja, i poznavajući ustrajnost českoга naroda, ubedjen sam, da će oni to i provesti.) — ostalo bi jošte nerešeno pitanje: a što s onim učiteljstvom, koje je dovršilo nauke? Suglasnost zahteva, da se i

za njih poradi i to tim više, što se školu želi reformirati.

I ovi bi se imali upoznati sa tečevinama nauke, smerom i duhom, kojim treba, da se teorija i praksa uzajamno nadopunjavaju i stiču.

Za ove učitelje trebalo bi udesiti posebne tečajeve. Ali ti tečajevi morali bi se održavati onde, gde bi takav učitelj mogao imati na uvid sve ono, čime se je posluživao i učiteljski kandidati. Morao bi imati na raspolaganje sve, da u ono kratko doba upozna vrela otkuda će crpiti smernice, kojima će se kretati njegovo delovanje u praksi. Jasno je dakle, da bi mu to mogla pružiti jedino «viša pedagoška škola» zato, jer — pretpostavljamo, a ne sumnjamo — da će ona biti opskrbljena svim onim, što je nužno za osposobljenje.

Put bio bi strm, ali cilj lep. — Predavanja u tim tečajevima imala bi biti i praktična i teoretična — pedagoško, psihološke i socijalne naravi. Osim toga imalo bi se raspoet tečaja udesiti tako, da bi slušatelj izumogli — predvodjeni vrstama, koji su **duboko upućeni** u ono, o čemu imadu da druge upute posetiti i upoznati se sa različitim zavodima (sirotišta, škole za gluhoneme, slepce, zapuštenu i **abnormalnu decu, popravilišta** i. t. d.). Ali nesamo, da tu dodju što no reč «po blagoslovljenu vodu», nego da se i upoznadu s njihovim ustrojem i postupkom.

U tim tečajevima imali bi predavati jedino oni učitelji, koji su se iskazali svojim radom u teoriji, u praksi, pa bili oni profesori ili **samo** «pučki» učitelji. Glavno je; što, koliko i kako, a ne tko. Nama imponira znanje i veština, a ne «tituli»; reč jedra, duboka, prema onoj: «Parole tue sien conte». (Dante Inferno, canto X.) a ne frazerstvo.

Tim tečajevima imalo bi se poravnati razlika između učitelja, koji su svršili nauku u staroj školi, prema onima, koji bi svojo naobrazbu stekli u «novo» školi.

Dakle takvi tečajevi imali bi, uz ostalo kulturno informativni karakter, a da učitelj — pa bio on sa sela ili grada — znade kud će segnuti, a da nadopunjava svojo opću i stručnu naobrazbu u korist podavanja, odgoja poverenih mu gojenca.

Što je dulje znanje uzgajateljstvo, to je širi njegov pogled, a delotvorniji njegov rad u školi i narodu. Kranjčević reče učiteljskoj omladini:

«Kojom vatrom vaše grudi biju,
Domovinska grijati će grud;
Kakva miso vaše srce budi,
I narod će krilit se onud.»

Veljko Sokol'č.

Ljudsko vseučilišće

(Konec.)

Ideja Grundtviga o ljudski visoki šoli skuša biti pravična naziranju, da ima človek različna življenjska razdobja in da morata biti temu primerna tudi vzgoja in pouk, ki ju uživa. Prva mladost je drugačna kakor je čas pubertete in okrog 18. leta nastopi zopet važna sprememba. V tej dobi je človek cvetoč in lep kakor ni več pozneje. Zdi se, kakor bi bila ta lepota izžarevanje onega sveta, ki se začne dvigati v mladeniču. Domišljija se razbohota, ponos se razmahne, dozorevajoči potrebuje miru, da gre lahko v se, da misli o tem, kar gleda zdaj jasneje okrog sebe. Mladost je doba idealov in hrepenjenja, polna poezije in velikih ur navdušenja.

To burno dobo je treba vladati in izkoristiti. Mladenič je dovteten za vse dobro in lepo, od teh trenutkov je odvisna pogosto njegova prihodnost. Ako ne ugasne plamen navdušenja, ki se je razvil in obsvetil tako nenavadno vse njegovo obzorje, vse njegovo udejstvovanje, ako ostane ta ogenj živ, bo vsa mladeničeva prihodnost usmerjena za velikimi, zdravimi cilji, za življenjem, ki ima višji smisel.

Rešiti onega mladeniča, ki mu drugače tudi gospodarske prilike ne dovole, da bi si privoščil v tej dobi potreben oddih, da bi lahko odložil vsaj za kratek čas svoje vsakdanje delo, to skuša doseči ljudsko vseučilišće. Kdor poučuje na tej šoli, mora biti prav tako mislec kakor govornik, ki ve za silo poe-

zije in ki skuša dvigniti poslušalce v kraljestvo idealizma. Vendar mora biti njegov govor preprost tudi kadar govori o najvišjih stvareh, saj so tudi gojenci preprosti. Na ljudskem vseučilišču pa mora biti učitelj, ki ima dovolj znanja, predvsem osebnost. Po Grundtvigu bi moralo biti merodajno tu krščansko naziranje, ono krščanstvo, ki se je pobotalo s tem, kar je človeško, saj je prepad med obojima, ker živimo v resnici duševno življenje, ki je od Boga pozabljeno, človeško, a vidimo na drugi strani krščanstvo, ki ni človeško, ki je pietistično. Grundtvig bi hotel sporazum, toda tako, da ljudsko vseučilišče ne postane cerkveno, a bi vendar bilo prežeto s krščanskim duhom. Kot resničen demokrat je velik nasprotnik vsemu, kar je prinesel romanski humanizem, ki je razdvojil narod v skupino redkih visoko izobraženih poedincev in v množice, ki nimajo ničesar od vse kulture. Iz neizobraženih plasti vedno nekateri najdejo pot med gornje izobražence, toda le v stremljenju, da si gmotno opomorejo, da dobe dobre službe; zato ni dandanašnje izobraženstvo nika-ko umstveno plemstvo, ampak je zmes resničnih izobražencev in kruhoborcev, ki korumpirajo še druge, boljše. Grundtvig je temu nasproten in hoče, da ostanejo nadarjeni ljudje tudi v vseh drugih poklicih, a da morajo imeti možnost izobraziti se in razviti v polne osebnosti. Speče sile v delovnih množicah naj se čim najbolj razvijejo, bodisi v duševnem bodisi v npravnem pogledu.

Vzlic temu, da je bila misel ljudskega vseučilišča dobra in narodu koristna, so vendar takoj vstali proti udeležitvi konservativni posestniki in tudi duhovščina ter so svarili pred obiskom teh šol. Ne samo to, tudi konkurenčne zavode so začeli ustanavljati, zimske kmetijske šole, ki da nimajo nikakega političnega namena, ker so

za vse stanove. V ljudskem vseučilišču so torej takoj iskali političnega ozadja, zavlekli so čisto kulturno vprašanje na politično polje. Srednji in mali kmetje in delavci pa se niso pustili varati. Sprejeli so ljudsko vseučilišče za svojo šolo, ki jim edina oskrbi ono izenačenje v izobrazbi, da niso manj kot mladina premožnih slojev, takozvana zlata mladina. Njih «vseučilišče» je prodrlo in z njim se je uveljavilo delovno ljudstvo Danske tudi na političnem polju, dobilo je moč v državi, moč, ki mu gre po njegovi važnosti, številnosti in po pomenu, ki ga ima za vse življenje naroda. To se sicer ni zgodilo čez noč, ampak šele po dolgi tekmi sil, po borbi, ki je trajala desetletja in v kateri se niso morali naposled umakniti le nasprotniki ljudskega vseučilišča, ampak tudi vsa ona tenka plast danske aristokracije in inteligence, ki ni bila v svojem esteticizmu nikaka tvorna sila več v družbi in ki je naglo izgubljala svoj moralni *raison d'être*, ker so pod njo poganjale nove, sveže in polnokrvne moči. Zdravi izobraženci so sami stopili na stran ljudstva, zasipajoč dotedanji prepad med obema bregovima s tem, da so se otresli svoje «višje» estetične domišljavosti ter se zavzeli za ideal resnične kulture ljudstva, kulture, ki ne zameta čuvstva človeške skupnosti, ki se ne izgublja v meglenih višavah, ampak vidi resničnost življenja in stremi za tem, da se dvigne duševno in npravno bogastvo naroda.

V severnih državah se je ljudsko vseučilišče razširilo daleč preko mej Danske in gotovo je, da ima ustanova veliko prihodnost. Pri nas so razmere dovolj nevesele, da bi sanjali o praznični suknji, ko nam nedostaja vsakdanje obleke. Toda, ali bi res ne bilo sredstev, ko bi bila volja? Ali nimamo moč, ki bi tako misel realizirali?

J. Pahor.

IZ ORGANIZACIJE

POZIV! Vodstvo «Zveze» poziva vsa učiteljska društva, da o priliki pomladanskih zborovanj volijo delegate za zborovanje v Gorici.

Na vsakih 10 članov se voli po en delegat; ulomki štejejo za celo število. Voli se s proporcem. — Opozarjamo vsa društva, naj se pogovore o volitvi vodstva, ki se letos mora voliti na novo, da ne bo takih mučnih presenečenj kot pri zborovanju v Vipavi.

Iz Zveze. Pri seji vodstva 10. t. m. se je sklenilo, da se vrši delegacijsko zborovanje dne 5., 6. in 7. julija v Gorici. Prvi dan zborujejo odseki in upravni odbor, drugi dan delegacija, 7. julija pa se vrši koncert. Natančni vzporedni deleg. zborovanja objavimo pozneje, omenjamo le, da se bo razen običajnih poročil pretresalo tudi vprašanje učiteljske tiskarne in stanovske samopomoči. Društva naj pravočasno izvolijo in prijavijo delegate, morebitne samostojne predloge pa do konca maja na predsedstvo Zveze. Istotako je dolžnost društev, da uredijo svoje notranje zadeve,

posebno še vprašanje članarine in tiskarniškega sklada, ki se ponekod vzorno vodi, drugod pa zanemarja. Življenje društev je v rokah vestnih odborov!

Zapisnik glavne godišnje skupštine «Učiteljskog društva» za pol. Kotar Volosko-Opatiju, obdržane dne 1. II. 1923 u zgradi hrv. pučke škole u Opatiji sa slijedećim

dnevnim redom:

1. Otvorenje skupštine i priopćenja predsjedništva;
2. Čitanje i odobrenje zapisnika posljednje skupštine;
3. Izvješće tajnika za godinu 1922.
4. Izvješće blagajnika;
5. Izbor novog odbora;
6. Upiti u pedagoško-didaktičkim i školskim poslovima sa strane članova, te odnosna razjašnjenja;
7. Slučajnosti.

Skupštini prisustvuje 23 člana-ica, a odsutnih je u svemu 10. Od ovih je 5 ispričanih, a 5 neispričanih.

1. Skupštinu otvori predsjednik kol. Čiković sa pozdravom i zahvalom prisutnim članovima. Priopćuje isprike petero članova, a kudi postupak onih

koji niti na izričitu zamolbu odbora nisu se odazvali niti opravdali. Priopćuje nadalje gubitak vrijednog i poštovnog člana Iva Sapića, koji se iselio u Jugoslaviju, budući otpušten iz službe.

Napominje da rad našeg društva ne bijaše najpovoljniji u prošloj godini. Uzrok bijaše tome s jedne strane političke prilike i trzavice, a s druge strane veliki nemar mnogih članova. Pozivlje članove na rad u ovoj godini, t. j. da se marljivije odazivlju pozivima, te da redovitije uplaćuju članarinu.

2. Kol. Augustin Rajčić predlaže, da nije od potrebe čitanje zapisnika prošle skupštine, budući da je isti bio tiskan u U. L. kao izvještaj skupštine. Prijedlog se prihvaća.

3. Tajnik čita izvještaj o radu našega društva od zadnje god. glavne skupštine. Iznosi statistiku o članstvu. Navadja sav rad što ga je društvo učinilo za postignuće svoga cilja.

Društveni je rad bio minimalan. Mnogi članovi nisu svijesni, t. j. koji nemaju društvene svijesti, a ovakovi su u mnogo čemu krivi nenapredku društva. Molji i zaklinje članove, da ne malaksaju, ako hoće da naše društvo dodje jednom do onog života i ugleda, što ga po svojoj mucu i po našem uzvišenom radu zaslužuje.

4. Predsjednik otvara debatu o tajničkom izvještaju. Uzima riječ kol. Aug. Rajčić. Podaje članovima neke savjete i naputke u svrhu suzbijanja današnjih mnogostranih učiteljskih slaboba. Opaža, da u učiteljstvu klone staleška svijest. Žalosna je to činjenica, ali istinita. Svaki učitelj, koji ne vrši svoje dužnosti šteti školstvu i društvu, **Ovakovi bi bolje učinili da se okane ovoga zvanja koji im nije snosljivo. Ima i drugih mnogo lakših služba, koje bi mogli po svojom naobrazbi dobiti, biti će njima za stalno lakše i imati će mnoga više zaslužka i dobitka.** Učiteljstvo zvanje zahtijeva idealnosti i mnogo poštovnosti. Naš rad ne može biti nikada materijalno naplaćan. Plaća učitelju mora biti uspjeh, koji što ga vidi nakon svoga rada. Sretan se čuti dobar i svestan učitelj, kada vidi plod svoga rada, t. j. kada vidi svoje učenike dobre ljude, učene glave, dobre očeve svoje obitelji i. t. d. i. t. d. To je eto plaća donekle učitelju.

Opaža vrlo veliku razliku između skupština u prvašnjim vremenima. Vladala je onda zauzetost života i natjecanje. Svega to današnje skupštine nemaju. Opaža napckom, da nema među današnjim učiteljstvom one kolegijalnosti, koja je vladala prije. Moli drugove neka se među sobom više ljube, neka tješe jedan drugoga. Olakšati će njim barem za malo vremena ovaj teški život, u kojem se nalazimo.

Kol. Ciković primjećuje tajničkom izvješću, o deficitu «Naše Nade» i otpustu duga istarskim društvima sa strane Zveze, da je deficit Naše Nade nastao krivnjom dijela učiteljstva zapadne Istre, koje je na svaki način htjelo da list izlazi.

5. Iza toga pada blagajnik izvještaj o stanju društvene blagajne svršetkom solarne godine 1922.

Društvo duguje Zvezi 1516 Lira, a ima 1673 Lire tražbine zaostale članarine. Pročita redom imena svih članova dužnika. Utjera je priličnu svotu u ime zaostale i tekuće članarine. Raspravlja se o blagajničkom izvješću, a kol. Račić Aug. predlaže, da se dužnicima taj dug otpusti, ali prijedlog bi odbijen. Otpustiti bi se moglo jedino u najboljem slučaju dužnicima svotu od 250 Lira. (Dug Svezi 1520 L., a tražbina 1670 L.)

Da se olakša isplaćivanje duga, kol. A. Rajčić predlaže slijedeće: Članovi koji duguju do 50 L., ima-

ju — dok se taj dug isplati — uplaćivati mjesečno 3 L. (dug) više 7 L. (članarine), dok članovi sa iznad 50 L. duga mjesečno 5 L. (dug) više 7 L. (članarine).

Da se ovo isplaćivanje može tačno i pravodobno utjerivati, predlaže da se ovlasti slijedeće članove, koji će utjerivati članarinu: za Volosko-Opatiju: Aničić Ante, za Brsec, Mošćenice i Dragu: Jeletić Josipa, za Rukavac, Matulji i Jusići: Facchin Umberto, za Poljane, Veprinac: Povšić Lida, za Brđud, Brešca i Zvoneču: Mandić Zora, za Mune i Vodice: Rubinić Marija.

Drugovima u Klani, koji nisu zastupani na skupštini, javiti će se taj predlog pismeno i ujedno zamoliti, da jedna od tamošnjih članica svakoga mjeseca utjera dotične svote.

Oba su predloga prihvaćena jednoglasno.

5. Izbor novoga odbora: Predsjednik: Ciković Ante — Rukavac. Podpredsjednik: Demarin Josip — Vodice; Tajnik: Aničić Josip — Volosko; Blagajnik: Radoš Josipa — Matulji; Odbornici: Rajčić Albert — Volosko, Kolić Andjelko — Mošćenička Draga. Društveni izvestitelj: Frljić Rudolf — Matulji.

6. Pogovor o čitankama «Baf — Rajčić». Drugovi i drugarice iznosi najbolji sud o obim čitankama.

Kol. Ciković pita razjašnjenja glede dopisivanja u uredu i izvan njega. O tome bi rečeno više sudova, a dopisivanje stoji do samoga upravitelja. Dopisivati se može samo talijanski, ili dvojezično.

7. Prijavili se članovima: Rubinić Marija — Mune — i Rajčić Albert iur. Opatija.

Istupio iz društva: Košak Rudolf — Klana — (razlog: nemogućnost plaćanja članarine zbog slabog financijskog stanja!).

Kol. A. Rajčić predlaže, da se odbor ima sastati svakoga mjeseca.

Budući se nitko ne javlja za riječ, svršava se skupština u 1 sat p. p.

Polić Rudolf, društveni izvestitelj.

Op. ur.: Čudimo se ne malo, što je u zapisniku spomenuta pok. Naša Nada, koja je pokopala naša poznata nekolegijalnost, toli osuđena na ovoj skupštini, a i naša bezbriznost i materijalistički duh a možda i što druga gore. Ne otvarajte, vi kolege Istočnjaci, naše rane, jerbo kad bi se svi registri otvorili o «N. Nadi» ne bi to bilo po čedi ni na korist nikomu. Zato Schwamm drüber! — Dodat ćemo, da nitko nije zahtijevao od naših društava (koliko je nama poznato) poravnane njezinog deficita, a dapače ni to, da učitelji-dolžnici namire primljene brojeve. — V. Š.

Slovensko učiteljsko društvo za Istro bo zborovalo dne 10. maja ob 10. uri v običajnih prostorih pri sv. Ani s sledećim dnevnim redom: 1. Poročilo o društvenem delovanju. — 2. Poročilo blagajnika. — 3. Volitev 3 pregledovalcev računov. — 4. Volitev društvenega odbora. — 5. Volitev delegatov. — 6. Tiskarniški sklad. — 7. Ureditev organizacije z ozirom na novo uredbo pokrajini. — 8. Slučajnosti.

Tovarišice in tovariši! Odveč bi bilo ponavljanje in zopetno poudarjanje važnosti dobre in krepke organizacije, ker časi so dovolj resni, da vsak čuti takorekoč na lastni koži, da nam gre za biti ali ne biti. Mlačneži in brezbrizneži, vzbudite se iz svoje letargije in pridite vsi na občno zborovanje! Za odsotnost slehernega

člana velja le pismena opravičba tehtnega vzroka, brez te se črta član sam iz organizacije.

10. maja preštejemo naše vrste, da bomo znali, na koliko pravih članov nam je računati.

Pomladansko zborovanje «Učiteljskega društva za Trst in okolice» bo 6. maja ob 8.30 v svetoivanski šoli s sledečim dnevnim redom:

1. Volitev društvenega predsednika in morebitnih drugih odbornikov; 2. volitev delegatov za delegacijsko zborovanje v Gorici.

Po zborovanju je izlet s šolskim avtom v Trnovo-Bistrico.

Pevski zbor „Zveze“. Na binkoštno nedeljo, dne 20. maja priredi pevski zbor „Zveze“ koncert na Kontovelju pri Trstu; dopoldne pa bo javna generalna vaja, dostopna vsem ljubiteljem petja.

NAŠI GROBOVI

Gašo Licul

Blago tebi, kom je ova raka
Kao zipka mekana i laka.

Ugasla je još jedna luč na obzoru naše prosvete i hrvatskog pučkog školstva u Istri. On, naš prvak umom, srcem i svešću; on naš uzor u tihu radu, strpljivosti, ustrajnosti i samozataji; on, primer dobrote, ljubavi, rada i reda; on, naš nemi mučenik bez prosveda; on, naš uzorni učitelj i prosvetitelj, on, naš opće poznati i općenito obljubljeni drug **Gašo Licul** zavek skloni svoje blaže oči na dan Uskrsa u Roču u naručju svoje bedne sopruga i dvoje kćerka golubica, ter petgodišnjeg sinčića Ranka, a da ne reče zadnji: s Bogom! svojim otrokom odsutnim kćerkama djakinjama, što se nalaze u inozemstvu. S pokojnikom izgubi naše hrvat, učiteljsko društvo svoga potpredsednika; ročka hrvat. škola svoga upravitelja, crkva orguljaša, posudionica svoga računovodju, obitelj svoga dragog hranitelja, narod svog duševnog vodju i uzornika, učiteljsvo svoga najvernijeg, najsvesnijeg suzvanika; l'udstvo čovekoljuba i mudrog rodoljuba. Naš dragi pokojnik nije imao neprijatelja, nit ga mogao imati. Iz njegovih ustiju nikad nije izašla osorna, tvrda reč; uvek bio mio i drag i miroljubiv i strpljiv. Što je on bio, jasno nam je pokazao njegov sprevod. 3. tek, mes. Veličansnijeg pogreba nije vidio ni Roč, a nisu ga videli mnogi prisutnici ni u velikim gradovima pokapajući odličnjake. —

Glas o smrti dragog kolege strelomice se raširio. Na pogreb je prihrlilo mnogo naroda iz Ročšćine te iz Lupoglava. Petoro naših svećenika svojevolojno je došlo na pokop, da ga otprate na večni počinak, što mi osobito ističemo i hvalimo. — Pogreb je pokazao dalje, da naša učiteljska kolegijalnost i svest nije zamrla ni u ovo doba ledenog uzduša. Čak i iz udaljenih krajeva Istre dohrlilo u Roč 13 učitelja i 8 učiteljica, da iskažu zadnju počast kolegi. Da je bio naš pokojnik štovan i od domaćih inorodnika i ljudi drugog mišljenja svedoči nam prisotnost učitelja — opć. načelnika ročkog g. Massolina, koji je predvodio osobno mnogobrojnu decu svoje talij. škole, a da spomenjimo ostale. Decu hrv. škole vodila je učiteljica Bressan.

Počastili vencima milog pokojnika i obitelj, naše

Navzoči bodo tudi nekateri italijanski strokovnjaki, ki se bodo povabili. Pozivljam vse člane zbora, da se pripravijo temeljito že za prihodnje vaje, ki bodo v Gorici, za Goričane, Tolmince in Vipavce dne 3. maja; ter v Trstu dne 13. maja za ostale.

Na programu bodo: Adamič; Mlad junak; Narodna; Kje si dragi; — Lajovic: Gozdna samota; Žabe; Spomladni spev; Ples kralja Matjaža (I. zvezek); Kiša; Medved za medom; — Ravnk: Poljska pesem; — Förster: Z glasnim šumom; — Mokranjac: Kozar; — Grbec: Oče naš.

Poziv. Tovariše in tovarišice, ki niso storili svoje samaritanske stanovske dolžnosti nasproti tovarišici na Voloskem, pozivam, naj to store čimprej!

Germek.

hrv. pazinsko učitelj, društvo, susedi, seljaci okolice, činovnici kolodvora, a domači lovor-venac posveti mu učiteljstvo hrv. bužetske škole. Dve kite svežeg cveća u ime obiju odsutnih pokojnikovih kćerka darova kolega i pokojnikov kum. Kako je bio pokojni prirasao srcu našem ljudstvo pokazujuć to, što mu je ono samo na svoj trošak nabavilo les, a nisu mladići popustili, a da ne bi oni ponesli svoga učitelja na večnj počinak. Bilo je tako, da su ga nosili seljaci i učitelji izmenično. — Velika povorka ljudstva s pokojnikom uz asistenciju petorice svećenika išla je u mesu župnu crkvu. Za kratkih funkcija otišlo se na groblje. Na otvorenu grobu držao je nadobrobn slovo kolega V. Šepić, čigov govor izmamio je suze i plač.

Ovako predasmo materi zemlji svog odličnog kolegu, koji je radio i živio idealno, i koji je sve dao i žrtvovao obitelji i narodu, a da na svoju osobu ni pomislljao nije. Ostavi tako u tužnem slavju soprugu i petoro neopskrbljene dece, koje nek teži Bog i narod, koje je i radio, a napokom umro. — Znali smo, da pok. kolega nije bio čvrsta zdravljja, ali da će nam ga smrt ugrabiti tako naglo, nismo očekivali. Tā u sredu velikog tjedna bio je u školi, a na Uskrs preminu. Iz škole podje ravno na smrtnu postelj. Doduše on je želio i potrebovao i oduljeg dopusta, ali bojao se ga upitati, da ne dade oblastima povod i uzrok za umirovljenje. On je tako žrtva nesredjenih prilika i učiteljskih nevolja. On je živio kao pravi učitelj i umro smrću učiteljskom.

Pokojni Licul rodio se u Šumberu kod Labina god. 1878 kao sin seljačkih roditelja. Njegov učitelj, V. Zidarić, videći u malom Gaši krasne duševne sposobnosti, nagovorio roditelje mu da ga dadu na učiteljsku pripravnicu u Kastav. Odavle podje na pripravandiju u Kopar. Službovao je pol godine u Droguču, 8 god. u Lupoglavu, a konačno 15 god. u Roču. Kad se god. 1911 klerikalno krilo sa nadučiteljem J. Bačićem otepecilo od naše «Narodne prosvjete» ustanovivši svoje posebno učit. društvo i glasilo «Hrvatsku školu», mi odabراسmo tada svojim prednikom pok. Licula, koji je ujedno uređivao društveno glasilo «Narodnu prosvjetu» od junija 1911 do maja 1913. —

Književnost in umetnost

Koncert ruskih beguncev-pevcev v gledališču «Filodramatico» v soboto, 14. aprila 1923. Na-

stop veličasten, glasovni material prvovrsten, tehnično izvajanje virtuožno, interpretacija ponekod akademska, večinoma pa salonska.

Spored popolnoma nezanimiv in banalen. Znače so nam že po Slavljanskem vse na tem večeru pete ljudske pesmi, po večini so jih pa tudi naši zbori že peli (Ej uhnem, Vozle rečki, Sarafan). Reklama nam je obetala umetne zборе Borodina, Rimsky Korzakova, Musorgskega, Čajkovskega in drugih ruskih velikanov. Izvemši dveh zborov Čajkovskega in Grečaninova, smo bili razočarani z zborčki najneznatnejših skladateljčkov. Kako naj bi nas še danes zanimal Kuntzejev zbor «Na straži», (že davno premlavan od vseh naših zborov), katerega srednji del poje bariton s spremljevanjem zboru — na način, kot bi ga spremljali monotonno, votli udari velikega bobna. Najhujše «Vilharjade» so lepše od takšnih «umetvorov». Podobna temu zboru je bila tudi Kolotilinova koračnica. Najboljša zboru sta bila vsebinsko Čajkovskega «Fantovska pesem» in Grečaninova «Jar Hmel». Vse druge skladatelje: Masyeva, Cereporina, Kolotilina, Kochiza izvemši nemškega Kuntzeja, o katerem pravi Riemann, da je skladatelj komičnih duetov in tercetov, sem zaman iskal v najnovejšem Riemannovem jubilejnem leksikonu. Kljub temu so bila vsem skladateljem izpuščena krstna imena, kot bi se šlo za same Beethovne. Ali je vredno, da poje t a k z b o r tako banalne stvari?! Koliko neskončno lepega ima vokalna ruska literatura, ki je v tem oziru gotovo najbogatejša na svetu.

Večji del programa so pa izpolnile ruske ljudske pesni, kar bi moralo biti označeno na

programu na prvem mestu in šele za tem naj bi stalo ime prireditelja. Venček ruskih ljudskih pesni je zelo slabo priredil neki Šeluhin, Sarafan pa pevovodja tega zboru Sokolof tako, da je oskrnil eno izmed najlepših ruskih ljudskih pesni. Tudi interpretacija je odgovarjala pri tej pesni prireditvi: vsiljiva, priliznjena, ščegetajoča... Parma je bil vsaj odkrit — zasuknil je Sarafan v valček. Sokolof naj bi si vzel za zgled našega Försterja, ki je Sarafan preprosto, a idealno lepo harmoniziral.

Prireditev in interpretacija te pesni je jasno pokazala, da boleha ta imeniten zbor pri — glavi. Profesor Vach je v Rimu s svojimi moravskimi učitelji-pevci prepeval Försterja, Smetano, Dvořaka, Novaka, Suka, Reger-ja in Pier Luigi Palestrina — Rusi so pa stopnjevali svoj ubožen program z noži. Tako je bil ubit tudi veličasten nastop.

Reasume bi bil: Virtuoznost brez poezije. Iz pesni je še sijala religioznost, v kolikor jo še Sokolof ni ubil. Sicer pa nič kontrastov, vse mirno v ravni črti, brez strasti in demonske sile. Taka je umetnost, kadlar se poniža do publike — prava laži-umetnost.

Laško kritiko so baje preslepili, v Ljubljani so jih prav dobro «pogrunтали». «Edinost» pa, ki skoraj dosledno molči o slovenski glasbi, je vendar nekoga staknila, ki je napisal «kritiko»: Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho — — —
Srečko Kumar.

RAZNE VESTI

Bon ton. Včasih smo se naslajali z ganljivimi dogodbicami, kako je ta ali oni polbog in imenitnik počastil pionirja kulture ubogo paro ljudskošolskega učitelja. Solze nam je privabilo v oči, ko smo čuli, koliko spoštljivosti so imeli za naše častljive prednike in stanovske tovariše v dobrih starih časih. Sami sebi smo se zdeli imenitni in če smo tudi lazili o krog v pošvedranih čevljih, smo vendar hodili lahko in praznično kakor bi bilo okrog nas solnčno nedeljsko jutro, svetlo jutro vselej in povsod.

Pa je prišlo drugače. Tisti čudežni časi so se izgubili, poezija nekdanjih dni je ugasnila in trda proza je padla na nas. Še predno smo se otresli sladkih sanj, smo spoznali, da je napočila resna doba, da ni več življenje tako igrakasto in veselo ko takrat, ko je še kraljeval barok, ampak da je čisto vsakdanje in brez fraz in brez poklonov in zlatorumenih, kodrastih lasuj.

Da smo mogli toliko prespati! Če bi bili živeli malo manj učiteljsko — sanjaško, bi že kdaj pozabili one ganljive dogodbice, s katerimi smo si radi kadili in se ne bi zbudili tako iznenadeni in razočarani, če nas po raznih pisarnah grobo pri-

jemljejo, bodisi mlade ali starejše, gospice ali gospe, kakor bi nikdar svet ne sestavljal debelih knjig o lepem vedenju, o takozvanem bon tonu. Če bi učitelji ne živeli le preteklosti in če bi imeli več smisla za moderni svet, bi se čisto nič ne čudili, da v takimenovanih časih močne roke ne morejo več rabiti parfimiranih rokavic nasproti nam. Kariera je pač kariera: včasih pionirji prosvete, zdaj bebasti slugi, ki jih lahko ozmerje vsak velmožni pisar, ker predstavlja že tudi on v gotovem smislu državo. Stvar se je pač nekoliko zasukala: zdaj ne častijo več polbogovi pionirjev, zdaj ima pionir kriviti baročne poklone takim polbogovom, kakršne mora srečevati (četudi nerad) na svojih poteh. Učiteljska para mora sicer še boljše kot kdaj prej vedeti, kaj je bon ton, če hoče biti dober vzgojitelj in če mu je službica kaj mila, drugi takozvani bon ton lahko gledajo zviška dol, kot smešno srednjeveško preostalino, ki spada samo še v staro šaro in ne med olikane novodobne ljudi. Vendar je je pa le mogoče, da učitelja spravi nepoznanje bon tona v disciplinarne sitnosti. A proti takim se lahko brez strahu priložimo na vse pedagoške avtoritete od Sokrata do Pestalozzija. Bon ton so ponekod sicer zavrgli, a nas ga bodo vseeno naučili! So že taki časi dandanes!